

BARBORA KURDZIELOVÁ / 28. 1. 2026

Hledání původního tvaru. Rozhovor s Jeanne Pommeau o restaurování filmu *Erotikon*

Po *Extasi* (1932) uvádí Národní filmový archiv do kin další digitálně restaurovaný film Gustava Machatého – tentokrát němý *Erotikon* (1929). V rozhovoru přibližuje kurátorka Jeanne Pommeau proces restaurování, různé verze filmu, roli cenzury či spolupráci mezi filmovými archivy.

Jak probíhal proces restaurování *Erotikonu*?

Nejprve jsme museli shromáždit všechny relevantní materiály – jak filmové, tak nefilmové. Pokaždé během restaurování provádíme rešerše u ostatních filmových archivů v rámci Mezinárodní federace filmových archivů (FIAF). A to byl samozřejmě i tento případ. Takže na základě odpovědí od kolegů z celého světa jsme usoudili, co pro nás bude užitečné – zejména pokud jde o nitrátní kopie, které můžeme datovat jako dobové.

Následně jsme materiály mezi sebou porovnali a analyzovali, abychom se dozvěděli dvě věci – zaprvé, jaké bylo uvedení filmu v roce 1929 a zadruhé, co nám umožňuje materiál dělat. Po této počáteční fázi komparace a analýzy jsme se museli rozhodnout, jakou verzi filmu chceme restaurovat. Poté probíhala rekonstrukce filmu, čištění obrazu a nakonec oprava jasu a kontrastu obrazu, aby výsledná podoba respektovala co nejvíc původní vzhled *Erotikonu*.

Soustředili jste se tedy na původní filmové materiály?

Ano, původní filmové materiály byly hlavním zdrojem pro restaurování. Jednalo se o filmové kopie uložené v Národním filmovém archivu, ale také v dalších dvou důležitých

evropských archivech – Cinémathèque royale de Bruxelles a Centre national du cinéma v Paříži. Každá z kopií zažila během svého „života“ spoustu zásahů, takže občas nám chybělo pár okének, materiály nebyly stejně kontrastní, byly různě poškozené a podobně. Ve výsledku bylo potřeba je všechny sladit dohromady.

Další komplikací byla samotná rekonstrukce, protože *Erotikon* se dochoval v materiálech, které, jak jsem řekla, nejsou kompletní a zároveň nemáme stoprocentní jistotu o sledu jednotlivých záběrů. Máme sice k dispozici údaje, které pocházejí z písemných archiválií, ale zároveň si nejsme jisti, jak film v době uvedení přesně vypadal. Takže jsme museli postupovat podle toho, co víme určitě, a snažili se přiblížit co nejvíc k původní verzi *Erotikonu*.

Ale pak se také naskytá otázka, co vlastně v tomto případě znamená původní podoba, protože právě u tohoto filmu vzniklo více variant. První představení byla vlastně taková předpremiéra, u níž Gustav Machatý nerespektoval rozhodnutí cenzurního sboru, protože ve filmu ponechal scénu, která byla zakázaná, a navíc přidal scénu, kterou ani na projekci pro cenzurní sbor neprezentoval. To znamená, že cenzoři byli překvapeni, když si o tom přečetli ve filmové kritice, která vznikla po tomto představení. Takže máme verzi, která nerespektuje rozhodnutí cenzorů. Proto jsme se rozhodli restaurovat tuto variantu.

Takže vaše rozhodnutí vyplynulo z konkrétní kopie, kterou jste měli k dispozici?

Ano. Často se mě lidé ptají, jak jste vybírali materiály k restaurované verzi? Ale vlastně je to obráceně. Protože to jsou filmové materiály, které tím, co obsahují a jak vypadají, nám říkají, jaká verze existovala. To je první věc. A druhá věc je to, že materiály nám také říkají, co je možné dělat. Protože se stává, že pro nějakou variantu filmu nemáme třeba vůbec žádné filmové materiály. V případě *Erotikonu* jsme měli to štěstí, že jsme měli k dispozici filmové materiály, které odpovídají verzi z prvního uvedení v kině Passage v Praze v únoru 1929. Vždycky tvrdím, že materiál je král. Materiál nám říká, co máme dělat. A vypráví o své vlastní historii.

Jak jste restaurovali mezititulky, které jsou u němého filmu důležité?

Kvůli tomu, že filmové materiály *Erotikonu* nejsou kompletní, tak chybí často více mezititulků. Text jednoho mezititulků byl navíc velmi důležitý pro pochopení zbytku

děje. A proto jsme ho chtěli rekonstruovat. Využili jsme toho, že ostatní mezititulky jsou původní. Navíc jsme znali text onoho mezititulku, protože se nacházel v cenzurním spisu. Také jsme věděli, jak vypadá grafika ostatních mezititulků. Náš grafik Michal Krůl použil původní font, aby vytvořil onen titulek. To je úplně běžná mezinárodní praxe.

Ta také doporučuje, aby byl restaurovaný titulek dole označen, abychom nemystifikovali současné a budoucí diváky, badatele a archiváře, kteří by si mohli myslet, že se jedná o původní mezititulek. A nechceme, abychom tvořili něco, co vypadá jako staré, ačkoliv je to nové.

Jaký význam mají v procesu restaurování nefilmové materiály?

Zásadní. Už jsem zmínila roli cenzurního spisu – ať už při výzkumu uvedení filmu, nebo rekonstrukci mezititulků. Podobně důležité jsou dobové kritiky a další články v tisku. Při restaurování přihlížíme také k literárním synopsím a scénářům. A v neposlední řadě čerpáme z písemných údajů k jednotlivým filmovým materiálům. Ty jsou v Národním filmovém archivu pečlivě katalogizovány, takže společně s inspekcí filmových materiálů máme k dispozici informace, které nám umožňují vytvořit jejich rodokmen. Ten nám potom slouží k poznání jejich relevance a v dalším procesu restaurování.